

"E L P E L E G R Í A P A S S I O N A T"**Novel.la de JOAN PUIG I FERRETER****Onze volums publicats a Perpinyà entre 1954 i 1963**

Aquesta novel.la, en bona part postuma, de Joan Puig i Ferreter, reprèn, ampliats i sovint duts al mateix absurd, tots els temes que en la seva restant obra literària donen interès a novel.la, teatre i autobiografia, però també que introduceixen falles de gust literari, dèries personals de l'autor, obsessions d'auto-justificació, al costat de confessions que semblen exagerades. Són dotze volums (manca publicar el darrer, el qual no sembla que hagi d'aportar gran cosa de nou, tot i que el títol "Ascensió" pugui indicar una sublimació del costat genial i sublim de Janet Masdeu, el protagonista) que constueixen, sens dubte, la novel.la més extensa que mai s'hagi escrit en català i una de les més extenses de la literatura occidental de tots els temps. Això sol i les pàgines de gran escriptor que, sens dubte, hom pot trobar a molts dels volums, ja fa que l'obra de Puig i Ferreter mereixi d'ésser salvada per a fer-li trobar el públic al qual anava destinada, és a dir, els lectors catalans. Aquests, de fet, no han tingut coneixement d'"EL PELEGRI APASSIONAT". Només una infima minoria dels possibles compradors - i encara molts d'aquests, catalans residents a l'estrange, i particularment a França - han pogut conèixer la novel.la, i dintre les terres catalanes aquesta minoria no basta per a dir que l'obra ja és coneguda del mercat i que no pot trobar un públic suficient per a exhaurir l'edició.

Puig i Ferreter moria l'any 1956, i només havia vist publicats tres volums de la seva obra, però havia tingut temps de revisar-la gairebé tota, llevat d'un parell de volums (els cinquè i sisè, que contenen en apèndix els esquemes ja preparats per a llur ampliació o transformació - puix que hi introduceix nous personatges i episodis no escrits encara). Per als coneixedors a fons de la biografia de l'autor o, simplement, de la seva obra literària on aquesta biografia és amplament, i no sempre exactament, reportada, "EL PELEGRI APASSIONAT" representarà una

represa de temes i de personatges -i, com ja he assenyalat, d'obsessions i dèries de l'autor. Així, Janet Masdeu, el protagonista, és l'infant enderiat a ésser un heroi que surt a "El cercle mètic"; Josep, el rodamón, repareix com a contrapunt de Janet, una evident reproducció del binomi Sanxo-Quixot, després d'haver estat utilitzat a "Camins de França"; el drama de la naixença irregular omple, en forma de narració, de poema i d'obra dramàtica, el volum cinquè, "Els emotius" - i el drama teatral és una represa de l'obra "La dolça Agnès", ja estrenada pels anys 1920. Els companys i amics de joventut del novel·lista, ja estenguts a "Els tres al·lucinats" i a "Camins de França", repareixen en el primer volum (Benigne, Florenci i Jeroni, que són Plàcid Vidal, Hortensi Güell i Antoni Isern), i en altres, sobretot en "Homes i Camins", el segon volum i el més dens, amb "Janet imita el seu autor" i "Les profanacions", que constitueixen una veritable galeria de retrats i caricatures de tota la Catalunya literària, artística i política de 1910 a 1936.

De cara al públic, la major part del qual se sentirà incapàc de reconèixer els personatges retratats o caricaturitzats, això no serà cap obstacle per a la venda; tot el més, alguns lectors més assabentats voldran posar nom als personatges, i això suggereix l'edició d'una "Clau dels personatges" que algú sembla que ja té feta (afirmació llançada en un número de "Pont Blau", de Mèxic, a concretar).

En quant a les reaccions de la censura, sobre la possibilitat de vendre el llibre (i d'importar-lo, és clar) en sembla que no poden ésser negatives, si hom adverteix que només és una importació forçosament limitada pel nombre d'exemplars existents a França i que, demés, no serà posada a la venda a les llibreries, sinó que serà venuda mitjançant "placistes" o corredors. Tanmateix, a continuació detallaré llibre per llibre el contingut de la novel·la i els inconvenients que pot presentar cada un dels onze volums a la seva venda a Catalunya.

I.- JANET VOL SER UN HEROI.- Aquest volum, revisat i considerablement retallat per Armand Obiols, presenta, en l'època i l'ambient de la joventut de l'autor, el personatge Janet, que és el propi Puig, amb els seus delers d'heroisme ja exposats a "El cercle mètic", les figures dels tres amics ja esmentats (amb el suïcidi de dos d'ells i els intents de suïcidi de l'autor). Presenta també els amors adolescents de P. i F. Té pàgines de força interès i un caràcter autobiogràfic que sembla sincer. Es un dels volums més ben equilibrats del conjunt, segurament degut a l'a-

bans al·ludida revisió. Ni per les situacions ni per les paraules sembla que la censura pugui trobar-hi res a dir.

2.- HOMES I CAMINS.- Les aventures de Janet, amb Josep, topant amb amics que ells converteixen en enemics, impliquen una pila de personatges reals, la major part dels quals podrien recusar justament la visió que en presenta l'autor. Tanmateix, el fet que quan va publicar-se el llibre (1952) i llevat d'unes reaccions privades de Canyameres (l'Armand Llavaneres que, més o menys, anirà sortint tot el llibre, sempre en situació de "mala persona" (vg. el volum 9), ningú no protestés, sembla que, o bé no van reconèixer-se sota els transparents noms suposats, o bé que van prescindir de les injúries i calumnies. Alguna escena de erotisme, sense massa realisme, i una irreverència en la falsa confessió, no semblen prou per a impedir que el llibre passi per la censura.

3.- JANET IMITA EL SEU HEROI.- Tot un joc complicadíssim en el qual Janet és Puig i Ferreter i no ho és, en una represa dels "Camins de França" amb Josep que segueix el paper de Sanxo. Nous episodis amoroses, breus adulteris, reprenen les trames de "La dama alegre" i "La dama enamorada". Els episodis eròtiques, fet i fet, són molt moderats en lluminositat i descripcions i les visions de França a través de les aventures amoroses del protagonista - que és l'autor, i ací ja comença el joc de barrejar les èpoques que fa impossible de situar, cronològicament, la major part dels volums d'*El P. A.* - no crec que hagin d'irritar per res les susceptibilitats d'un lector peninsular. i menys oficial.

4.- VELLS I NOUS CAMINS DE FRANÇA. Janet torna a Catalunya, després de la primera escapada a França (tornem doncs endarrera del volum 2) i es decideix a fer el batxillerat. Es al poble. Episodi de "La ceva dels Quixots" que insisteix, una mica feixugament, en el paralel entre els personatges cervantins i la parella que Janet fa amb Josep.) Janet és a Barcelona, on fa de mestre de minyons. Contacte amb el món literari barceloní. Nova escapada a França, aquest cop amb Jeroni. Episodis eròtiques molt discrets. Janet i Josep van a fer veremes. Galeria de personatges femenins. Janet va a la deriva, i al final, torna a Barcelona. Mateixa innocuitat de contingut que els tres volums anteriors.

5.- ELS EMOTIUS.- Un dels volums que P. i F. no pogué revisar. Conté diversos episodis autobiogràfics, la represa de "La dolça Agnès" i amb el drama de la naixença irregular de l'autor, així com un llarg poema sobre el mateix afer. Nombrosos personatges reals - època 1910-1915) amb noms suposats. Llevat d'algun episodi eròtic discret, res de perill

de cara a la censura.

6.- DENTA... - Un altre dels volums que no pogué ésser revisat per P. i F. Un dels més breus, també. Està format, principalment, per episodis amorosos i eròtics del protagonista (Dori, Margarida, Chidria, Nàtia) i l'autor es presenta com "l'home dels amors perduts". Les notes finals indiquen que tot el volum hauria estat fet nou, amb una trama diferent. Cap perill, llevat d'alguna escena eròtica, discreta com sempre.

7.- LES PROFANACIONS.- Aquest, en canvi, és un dels volums més perillosos, tant per les reaccions que pot produir en el públic lector com en la censura. Té tres parts, i les precedeix un "pròleg de l'autor", en el qual aquest suposa que el manuscrit de Janet Masdeu fou modificat i virtualment capgitrat pel diabòlic Llavaneres. L'eix del llibre és el nou personatge Mari-Stella (transmutació de l'autèntica M. R. T., que fou la veritable protagonista de la història del "cop de planxa", detallada en el volum següent). Les tres històries, totes contades a ella, són la del casament del protagonista amb la que havia estat la seva amant (Consol); la dels "amors impossibles" amb una Anna (personatge real, que ja va donar lloc a una obra teatral estrenada en 1935, "Anna darrera la cortina") i per últim, la part més polèmica, "L'aventura de Galidònia, o els violents". Aquesta és una mena d'història dels anys de la República a Catalunya - Galidònia - amb presentació no gens afavorida dels protagonistes, amb noms mig disfressats (President Compart, amb la seva amant Toneta, Delclòs, Badina, Terragada, Cercòs, Gentil, etc.), i episodis més o menys certos, com el del salvament d'una part dels monjos de Montserrat. Però en la presentació de l'anarquia, dels crims, del desordre, de la incapacitat política a Galidònia, no hi ha cap condemna i gairebé cap èment, tan sols, de l'alçament militar-falangista. De fet, aquesta part, amb tota la seva acusació d'incompetència i fins i tot de criminalitat als polítics catalans, és escrita per a donar una versió - insuficient, ja ho veu el mateix autor - de la fortuna de Janet Masdeu. Però és una història parcial, però realista, de la Catalunya de 1936.

8.- ELS AMANTS ENEMICS.- Es la història dels amors tempestuosos amb Mari Stella, abans que intervengui Llavaneres. L'episodi del cop de planxa, autobiogràfic, és descrit amb delectació, però embellint-ne algun detall. Tanmateix, el llibre té unes proporcions més justes que altres volums i la unitat de tema li dóna una força narrativa i psicològica que en fan uns dels més importants, literàriament, de la novel·la. Cap allusió políctica, i moderació en les escenes eròtiques.

9.- LA TRAICIO DE LLAVANERES.- En aquest volum, notòriament autobiogràfic, l'autor descriu la seva relació amb Llavaneres i les sospites, mai no demostrades totalment, de l'entesa d'aquest amb Mari-Stella, "les traficions", que són també la intervenció maligna de Ll. en els negocis que duu a terme Janet Masdeu. Hi ha també episodis anteriors de la vida de l'autor, i una descripció de l'evacuació de París davant la invasió dels alemanys. El volum s'acaba amb un poema en tercines encadenades, a la manera del Dant, i en un "nou col·loqui dels gossos", difícil de jutjar poèticament, però d'un gust dubtós (els gossos són "Jalem" i "Ensarronat". Fins al final, l'obsessió és contra Llavaneres, i arriba a presentar d'una manera penosa la muller d'aquest. Cap allusió a la guerra ni a la postguerra.

10.- EL PENITENT.- Aquest degà volum és el primer de la sèrie d'"Els desgreuges". Janet Masdeu, després d'una crisi moral i física, decideix de presentar-se, com a penitent, a tothom que ell ha ofès fins aleshores. Ho aproveita per a fer sortir d'altres personatges reals - a la França de l'ocupació alemanya i de després de l'alliberament - i episodis en els quals Llavaneres torna a fer de les seves. Poques allusions a Catalunya i menys al règim espanyol (només, a la pàgina 425, Josep, que torna a sortir no sabem com ni d'on, parla del Francot, després de l'Hitlerot, i diu que són al Musée Grévin - de figures de cera.)

11.- PEL CAMI DELS DESGREUGES.- Janet segueix volent fer-se perdonar les malifetes i va per França, amb en Josep, i un maletí ple de milions, repartint-los entre algunes de les seves víctimes. Ho aproveita per a presentar amb tintes grotesques o criminals vells companys seus de Govern (Tarragona, Pirrebell, Gentil) o de les lletres (Carner, Cabot, Font), i sembla que, al final, després de violents topades amb alguns dels catalans refugiats que ell vol afavorir, decideix de tornar ell també a Catalunya, tot i que abans ha de cercar Anna, que sap que és a França.

Ignore, evidentment, el contingut del darrer volum, el qual potser, per previsió, podria dur-se a censura. No crec que en els onze publicats aquesta pogués trobar-hi res de pecaminós. Mantic, és clar, les meves reserves en quant a l'acollida que l'obra tindrà a Catalunya. Però crec que és prou important, en conjunt, i en moltes de les seves pàgines, perquè sigui realment aconsellable de fer l'operació.